שָׁעָה, מְפַקְּחִין וּבוֹדְקִים עַד חֲטָמוֹ, אִם לֹא הִרְגִּישׁוּ בְּחֲטָמוֹ חַיּוּת (י) אָז וַדַּאי מֵת, לֹא שָׁנָא פָּגְעוּ בְּרֹאשׁוֹ תְּחִלָּה (יא) לֹא שָׁנָא פָּגְעוּ בְּרַגְלָיו תְּחִלָּה: ה [ו]מָצָא עֶלְיוֹנִים מֵתִים, לֹא יֹאמַר כְּבָר מֵתוּ תַּחְתּוֹנִים, אֶלָּא מְפַקְּחִין עֲלֵיהֶם שֶׁמָּא עֲדַיִן הֵם חַיִּים: ו [ז]עָפוּ״ם שָׁצְרוּ עַל עֲיָרוֹת יִשְׂרָאֵל, אִם בָּאוּ (יב) עַל עִסְקֵי מָמוֹן אֵין מְחַלְּלִין עֲלֵיהֶם אֶת הַשַּׁבָּת, בָּאוּ עַל עִסְקֵי נְפָשׁוֹת, (יג) [ח]וַאֲפִלּוּ סְתָם, יוֹצְאִים עֲלֵיהֶם בִּכְלֵי זַיִן וּמְחַלְּלִין עֲלֵיהֶם אֶת הַשַּׁבָּת. וּבְעִיר הַסְּמוּכָה (יד) לַסָּפָר, אֲפִלּוּ לֹא בָּאוּ אֶלָּא עַל עִסְקֵי תֶּבֶן וְקַשׁ מְחַלְּלִין עֲלֵיהֶם אֶת הַשַּׁבָּת. הגה: (טו) וַאֲפִלּוּ לֹא בָּאוּ עֲדַיִן אֶלָּא רוֹצִים לָבוֹא (אור זרוע פ״ע סי׳ פט): ז [ט]יֵשׁ מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁבַּזְּמַן הַזֶּה אֲפִלּוּ בָּאוּ עַל עִסְקֵי מָמוֹן מְחַלְּלִין, (ד) (טז) שֶׁאִם לֹא יַנִּיחֻנוּ יִשְׂרָאֵל לִשְׁלֹל וְלָבֹז מָמוֹנוֹ יַהַרְגֻנוּ, וְהָוֵי עִסְקֵי נְפָשׁוֹת. (וּמִכָּל מָקוֹם (יז) הַכֹּל לְפִי הָעִנְיָן) (פסקי מהרא״י סימן (ק״נ) [קנ״ו]): ח [י]הָרוֹאֶה סְפִינָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ יִשְׂרָאֵל הַמְטֹרָפֶת בַּיָּם, וְכֵן נָהָר שׁוֹטֵף, [כ]וְכֵן יָחִיד הַנִּרְדָּף (יח) מִפְּנֵי (ה) אֲנָס, מִצְוָה עַל כָּל אָדָם לְחַלֵּל עֲלֵיהֶם שַׁבָּת (יט) כְּדֵי (ו) לְהַצִּילָם. (וְעַיֵּן לְעֵיל סוֹף סִימָן ש״ו מִי שֶׁרוֹצִים לְאָנְסוֹ אִם מְחַלְּלִין עָלָיו שַׁבָּת): ט [ל]כָּל הַיּוֹצְאִים לְהַצִּיל, (כ) חוֹזְרִים בִּכְלֵי זַיִן (כא) לְמָקוֹמָם:

ז שָׁם בְּבְרַיְתָא. ז עַרוּבִין מ״ה (ע״א). ח רַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ב׳ (הכ״ג). ט כְּתְבֵי מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי יִשְׂרָאֵל סִירְקִין (קנ״ג) [קנ״ז]. י טוּר וְרַמְבַּ״ם בְּפֶרֶק ב׳ (הכ״ד) מַהֲאי מִשְׁנָה דְּתַעֲנִית י״ט (ע״א). כ שָׁם בְּטוּר וְרַמְבַּ״ם. ל עֲרוּבִין מ״ה (ע״א) בְּבְרַיְתָא.

של דִּיגֵי יוֹלֶדֶת בְּשַׁבָּת. וּבוֹ י״א סְעִיפִים:

א [א]יוֹלֶדֶת הִיא כְּחוֹלָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַכָּנָה (ו) (א) וּמְחַלְּלִין עָלֶיהָ הַשַּׁבָּת לְכָל מַה שֶּׁצְּרִיכָה, קוֹרְאִין

א שַׁבָּת קכ״ח (ע״ב) מִשְׁנָה.

בְּאֵר הֵיטֵב

ז (ל) שֶׁאִם וְכוּ׳. וְצָרִיךְ עִיּוּן, דְּיָגִיחַ לִקַּח הַפָּמוֹן וְלֹא יַחֲלֹל שַׁבָּת, וְאֶפְשָׁר כֵּיוָן דְּאֵין אָדָם מַצְמִיד עַצְמוֹ עַל מָמוֹנוֹ חֲישִׁינַן שֶׁמָּא יַצְמִד אֶחָד נֶגְדָּם וְיַהֲרֹג וְלָכֵן מְחַלְּלִין, אֲבָל בְּאָדָם יְחִידִי יָגִיחַ לִקַּח מָמוֹנוֹ וְלֹא יַחֲלֹל שַׁבָּת, מִגַּן אַבְרָהָם (סק״ה). עַיֵּן מַה שֶׁכָּתַבְתִּי סוֹף סִימָן רמ״ח (ס״ק טה): ח (ה) אֲנָס. לְאו דַּוְקָא מִפְּנֵי אֵינוֹ יְהוּדִי, אֶלָּא הוּא הַדִּין מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל, יַד אֵלִיָּהוּ סִימָן י״א: (ו) לְהַצִּילָם. וּמִכָּל מָקוֹם אִם יֵשׁ לוֹ סַכָּנָה, אֵין לוֹ לִסְמֹךְ גּוּפוֹ מֵאַחַר שֶׁהוּא חוּץ לַסַּכָּנָה אַף שֶׁרָאָה בְּמִיתַת חֲבֵרוֹ, אִסּוּר וְהֶתֵּר (כלל נט דין לח):

א (ו) וּמְחַלְּלִין. וְלָכֵן כְּשֶׁמַּגִּיעַ לְחֹדֶשׁ תִּשְׁעִי תּוֹמְנִין הַכֹּל מֵעֶרֶב שַׁבָּת שֶׁלֹּא יְחַלְּלוּ שַׁבָּת, סֵפֶר חֲסִידִים סִימָן (תתכ״ח) [תתנ״ה]:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לְהָדְיָא, רַק בְּבֵית זֶה מְצוּיִין בְּנֵי אָדָם בָּעֵת הַזֹּאת, נַמֵּץ מְחַלְּלִין וּמְפַקְּחִין אֶת הַגַּל. הַבָּא בַּמִּחְתֶּרֶת בָּעִנְיָן שֶׁמָּתְּרוּ לְהָרְגוֹ וּבָעֵת חֲתִירָתוֹ נָפַל עָלָיו גַּל, אֵין מְפַקְּחִין אוֹתוֹ דְּגַבְרָא קְטִילָא הוּא [פּוֹסְקִים בְּשֵׁם הַגְּמָרָא (סנהדרין עב:)]. יִשְׂרָאֵל בַּעַל עֲבֵרוֹת לְתֹאבוֹן, כָּל זְמַן שֶׁאֵין כּוֹפֵר בַּתּוֹרָה (מ) נִרְאֶה דִּמְחַלְּלִין עָלָיו שַׁבָּת כְּדֵי לְהַצִּילוֹ, (מ) אֲבָל אִם הוּא לְהַכְעִיס אָסוּר לְהַצִּילוֹ אַף בְּחֹל, וְכָל שֶׁכֵּן דְּאָסוּר לְחַלֵּל עָלָיו שַׁבָּת בְּפִקּוּחַ הַגַּל אוֹ בְּשָׂאר רְפוּאָה, וְהוּא הַדִּין לְכָל הָנֵי דְּאִיתָא בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קנ״ח סָעִיף א׳ וְב׳, עַיֵּן שָׁם. ה (י) אָז וַדַּאי מֵת. דִּכְתִיב (בראשית ז כב) ׳כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו׳, מִשְׁמַע דְּהָרוּחַ חַיִּים תָּלוּי בְּאַפָּיו: (יא) לֹא שָׁנָא פָּגְעוּ בְּרַגְלָיו. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, דְּלֹא נִימָא דְּכֵיוָן שֶׁאֵין אָנוּ מַרְגִּישִׁין חַיּוּת בְּלִבּוֹ בְּוַדַּאי מֵת וְלֹא יְפַקֵּחַ הַגַּל יוֹתֵר, קָא מַשְׁמַע לָן דְּגַם בָּזֶה צָרִיךְ לְבַדֵּק עַד חֲטָמוֹ: ו (יב) עַל עִסְקֵי מָמוֹן וְכוּ׳. דִּכְשֶׁבִּיל הַפְּסַד מָמוֹן לֹא הַתִּר אִסּוּר שַׁבָּת: (יג) וַאֲפִלּוּ סְתָם. דִּסְפֵק נְפָשׁוֹת לְהָקֵל: (יד) לַסָּפָר וְכוּ׳. עִיר שֶׁמְּבֻדָּלֶת בֵּין גְּבוּל שֶׁיִּשְׂרָאֵל דָּרִים בָּהּ לִגְבוּל הָעוֹבְדֵי גִּלּוּלִים. וְחִישִׁינַן (י) שֶׁאִם יִלָּכְדוּהוּ מִשָּׁם תִּהֵא הָאָרֶץ נוֹחָה לִכְבֹּשׁ לִפְנֵיהֶם: (טו) וַאֲפִלּוּ לֹא בָּאוּ וְכוּ׳. רְצוֹנוֹ לוֹמַר, כְּשֶׁהַקּוֹל יוֹצֵא שֶׁרוֹצִים לָבוֹא, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא בָּאוּ עֲדַיִן מַתִּר לִלְבֹּשׁ כְּלֵי זַיִן לְשֵׁמַע וְלַעֲשׂוֹת קוֹל בָּעִיר כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבֹאוּ, דְּאֵין מַדְקְדְּקִין בִּפְקּוּחַ נֶפֶשׁ [לְשׁוֹן אוֹר זָרוֹעַ]. וְדִין זֶה אַרְאֶשָּׂא נַמֵּי קָאֵי [אַחֲרוֹנִים]: ז (טז) שֶׁאִם לֹא יַנִּיחֻנוּ וְכוּ׳. וְהָנֵי מִלֵּי (יח) כְּשֶׁבָּאוּ עַל רַבִּים, דְּבְרַבִּים יֵשׁ לְחוּשׁ שֶׁיְּעַמֵּד אֶחָד נֶגְדָּם וְלֹא יִרְצֶה לִתֵּן לָהֶם מָמוֹנוֹ וְיַהַרְגוּהוּ, וְלָכֵן הָרֵי כְּמוֹ שֶׁבָּאוּ עַל עִסְקֵי נְפָשׁוֹת, אֲבָל כְּשֶׁבָּאוּ עַל יָחִיד, יַנִּיחַ לִקַּח מָמוֹנוֹ וְלֹא יְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת: (יז) הַכֹּל לְפִי הָעִנְיָן. הֵיכִי לְפִי מַה שֶּׁמְּשַׁעֵר כַּעֲנִין וּפַחֲזוּתָן. וְעַד דְּהַיּוֹם כְּשֶׁבָּאוּ מֵהָאֻמּוֹת שֶׁחוּץ לָבְרוֹלָנוּ לִשְׁלֹל שָׁלָל וְלָבֹז בַּז, בְּוַדַּאי מְחַיְּבִים אָנוּ לָצֵאת בִּכְלֵי זַיִן אֲפִלּוּ עַל עִסְקֵי מָמוֹן וּכְדִינָא דְּמַלְכוּתָא, וְכֵן מִבְּאָר בְּרוֹקֵחַ (סי׳ קצו) וַאֲגֻדָּה (עירובין סי׳ מז) דְּהַיְכָא דְּאִיכָּא חֲשָׁשׁ שֶׁמָּא יִכְעֲסוּ יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ עָלֵינוּ מְחַלְּלִין, עַיֵּן שָׁם *): ח (יח) מִפְּנֵי אֲנָס. וְהוּא הַדִּין (יט) כְּשֶׁהוּא מְשַׁעֵר שֶׁיָּבוֹא לִידֵי סַכָּנָה, דְּהָא נִתַּן לְהַצִּילוֹ בְּנַפְשׁוֹ, וְכֵן כְּשֶׁאָדָם נִרְדָּף מִפְּנֵי נָחָשׁ אוֹ דֹּב גַּם כֵּן מִצְוָה לְהַצִּילוֹ, וַאֲפִלּוּ בַּעֲשִׂיַּת כַּמָּה מְלָאכוֹת בְּשַׁבָּת [רַמְבַּ״ם (פ״ב מִהֲלָכוֹת נט דין לח)]: (יט) כְּדֵי לְהַצִּילָם. וּמִכָּל מָקוֹם אִם יֵשׁ סַכָּנָה לְהַמַּצִּיל אֵינוֹ מֻחָיָב, דְּחַיָּיו קוֹדֵם לְחַיֵּי חֲבֵרוֹ [אַסּוּר וְהֶתֵּר (כלל נט דין לח)], [א]וַאֲפִלּוּ סְפֵק סַכָּנָה נַמִּי עָדִיף סָפְקוֹ דִּידֵהּ מִדְּאִי דַּחֲבֵרוֹ, אוּלַם צָרִיךְ לִשְׁקֹל הַדְּבָרִים הֵיטֵב אִם יֵשׁ בּוֹ סְפֵק סַכָּנָה וְלֹא לְדַקְדֵּק בְּיוֹתֵר, כְּאוֹתָהּ שֶׁאָמְרוּ (ב״מ לג.) הַמְדַקְדֵּק עַצְמוֹ בְּכָךְ בָּא לִידֵי כָךְ [פְּתְחֵי תְּשׁוּבָה חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן תכ״ו (סק״ב)]: מ (כ) חוֹזְרִים וְכוּ׳. כְּדֵי (יז) שֶׁלֹּא לְהַכְשִׁילָם לֶעָתִיד לָבוֹא שֶׁלֹּא יִרְצוּ לְהַצִּיל עוֹד: (כא) לִמְקוֹמָם. עַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן ת״ז (ס״ג):

א (א) וּמְחַלְּלִין. וְלָכֵן מִן הָרָאוּי לַאֲשֶׁה שֶׁהִגִּיעָה לְחֹדֶשׁ תְּשִׁיעִי לְהִזָּמֵן בְּכָל עֶרֶב שַׁבָּת כָּל הַדְּבָרִים הַנִּצְרָכִים לָהּ, דְּשָׁמָּא יִזְדַּמֵּן לַדָּתָהּ בְּשַׁבָּת,

*) וּכְבָר נִפְסַק בַּגְּמָרָא דִּינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא.

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ג (ס) עַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה בְּסִימָן רנ״א (ס״א) בְּבַאוּר הַגְּרָ״א, וּבְפִתְחֵי תְּשׁוּבָה (סק״ב) שָׁם (סק״א) בְּשֵׁם הַבְּכוֹר שׁוֹר (גיטין סה.): (ע) שָׁם בְּיוֹרֶה דֵּעָה (סק״ב) קָאָמַר הַגְּמָרָא (תענית כב:): ו (י) רַשׁ״י (עירובין מה. ד״ה לספרו): ז (יא) כֵּן מְצַדֵּד הַפֶּגֶן אַבְרָהָם (סק״ה) וְאִשְׁתְּ אַחֲרוֹנִים: ח (יב) אַחֲרוֹנִים: (יג) כֵּן נִרְאֶה לִי, דְּאִם לֹא כֵּן אַמַּאי (יד) רַמְבַּ״ם (פ״ב הכ״ג):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הֶרֶב: א] וכן כתב בשו״ע הרב (ס״ח), אמנם בחו״מ (הלכות נזקי גוף ונפש ה״ז) כתב, שיש אומרים שצריך ליכנס לספק סכנה בשביל להציל חבירו מודאי סכנה, ובסוגריים כתב שיש חולקים בזה, וספק נפשות להקל.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

לָהּ חֲכָמָה (ב) מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וּמְיַלֶּדֶת [אוֹתָהּ], (ב) * וּמַדְלִיקִין לָהּ (ג) * נֵר אֲפִלּוּ הִיא (ד) בסוּמָא. גוּמִכָּל מָקוֹם בְּכָל מַה שֶּׁיְּכוֹלִין לְשַׁנּוֹת (ה) מְשַׁנִּין, כְּגוֹן אִם צְרִיכִים (ו) לְהָבִיא לָהּ כְּלִי מְבִיאָה לָהּ חֲבֶרְתָּהּ (ג) (ז) תָּלוּי בִּשְׂעָרָהּ, וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה: ב (ד) (ח) * דכּוּתִית אֵין מְיַלְּדִין אוֹתָהּ בְּשַׁבָּת, האֲפִלּוּ בְּדָבָר שֶׁאֵין בּוֹ חִלּוּל (ה) שַׁבָּת: ג ונִקְרֵאת יוֹלֶדֶת לְחַלֵּל עָלֶיהָ שַׁבָּת מִשֶּׁתֵּשֵׁב עַל הַמַּשְׁבֵּר, אוֹ מִשָּׁעָה שֶׁהַדָּם שׁוֹתֵת וְיוֹרֵד, אוֹ מִשָּׁעָה שֶׁחַבְרוֹתֶיהָ נוֹשְׂאוֹת אוֹתָהּ בִּזְרוֹעוֹתֶיהָ שֶׁאֵין בָּהּ כֹּחַ לַהֲלֹךְ, * כֵּיוָן שֶׁנִּרְאָה (ו) (ט) אֶחָד מֵאֵלּוּ מְחַלְּלִין

ב שָׁם בַּגְּמָרָא בְּפֵרוּשׁ הַבְּרַיְתָא. ג שָׁם בִּבְרַיְתָא. ד עֲבוֹדָה זָרָה (כ"ו) [כ"ו] (ע"א). ה טוּר מִדִּבְרֵי הַתּוֹסָפוֹת שָׁם (ד"ה סבר). ו שַׁבָּת קכ"ט (ע"א) וּכְכֻלְּהוּ אָמוֹרָאֵי לְהָקֵל, טוּר בְּשֵׁם הָרַמְבַּ"ן בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאָדָם (שער המיחוש ענין הסכנה).

בְּאֵר הֵיטֵב

(ג) וּמַדְלִיקִין. וְכָתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת (קכח: ד"ה קמ"ל) דְּהָכָא אֵין צָרִיךְ מֻמְחֶה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ בְּחוֹלֶה בְּיוֹם כִּפּוּר, דְּהָכָא יוֹתֵר יְכוֹלָה הַיּוֹלֶדֶת לְהִסְתַּכֵּן עַל יְדֵי פַּחַד שֶׁתִּתְפַּחֵד שֶׁמָּא אֵין עוֹשִׂין יָפֶה מַה שֶּׁהִיא צְרִיכָה מִמַּה שֶּׁיִּסְתַּכֵּן הַחוֹלֶה בְּרָעָב: (ג) תָּלוּי. וְאִם צְרִיכָה לְשֶׁמֶן תָּבִיא בִּכְלִי תְּלוּיָה בִּשְׂעָרָהּ, דִּמוּטָב לַעֲשׂוֹת הוֹצָאָה עַל יְדֵי שִׁנּוּי מִבְּלִי אִסּוּר אַחֵר מִלְּהוֹסִיף אִסּוּר סְחִיטָה, בֵּית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש ומכל): ב (ד) כּוּתִית. אֲפִלּוּ יִשְׁמְעֵאלִים שֶׁאֵינָן עוֹבְדֵי עֲבוֹדַת אֱלִילִים. מִיהוּ קָרָאִים מֻתָּר כֵּיוָן דִּמְנַטְּרֵי שַׁבָּת, כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה"ט) וּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד). אֲבָל בְּגִנַּת וְרָדִים חֵלֶק אֹרַח חַיִּים כְּלָל ג' סִימָן א' כָּתַב דְּאֵין הוֹרָאָה זוֹ נְכוֹנָה, עַיֵּן שָׁם בָּאֹרֶךְ: (ה) שַׁבָּת. דְּלֵיכָּא אֵיבָה, דְּיָכְלֵי לוֹמַר דְּמִי שֶׁאֵינוֹ מְשַׁמֵּר שַׁבָּת אֵין מְחַלְּלִין עָלָיו, גְּמָרָא (ע"ז כו.), מַשְׁמַע דְּאִי אִיכָּא לְמֵיחַשׁ לְאֵיבָה שָׁרֵי אִם אֵין חִלּוּל שַׁבָּת, מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ה): ג (ו) אֶחָד מֵאֵלּוּ. נִרְאֶה לִי שֶׁזֶּהוּ לְעִנְיַן הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן כָּאן בְּלִי עִכּוּב, עַל כֵּן אֵין מְחַלְּלִין שַׁבָּת בָּזֶה כִּי אִם אַחַר שֶׁיִּהְיֶה אֶחָד מֵאֵלּוּ, אֲבָל לְעִנְיַן קְרִיאַת חֲכָמָה לֹא שַׁיְּכֵי שִׁעוּרִים הַלָּלוּ דְּהֵם קְרוֹבִים לְלֵדָה יוֹתֵר מִשִּׁעוּר בִּיאַת הַחֲכָמָה, אֶלָּא מִשָּׁעָה שֶׁמַּרְגֶּשֶׁת קְצָת אֲפִלּוּ בְּסָפֵק מֻתָּר בִּקְרִיאָתָהּ, ט"ז (סק"ב):

בֵּאוּר הֲלָכָה

א * וּמַדְלִיקִין וְכוּ'. עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ג) בְּשֵׁם תּוֹסָפוֹת יְשָׁנִים דְּיוֹמָא, וּלְפִי זֶה הָא דְּאָמְרִינַן בַּשַּׁ"ס (קכח:) אִם הָיְתָה צְרִיכָה לְנֵר, אֵין כַּוָּנַת הַשַּׁ"ס אִם הַמְיַלֶּדֶת אוֹמֶרֶת אוֹ שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת, רַק שֶׁהִגִּיעַ הַלַּיְלָה וּבְוַדַּאי צְרִיכָה לְנֵר לְיַתּוּבֵי דַּעְתָּא, וְכֵן כָּתַב הַבַּ"ח בְּרֵישׁ הַסִּימָן, עַיֵּן שָׁם. אֶלָּא דִּלְפִי זֶה לֹא הָוְיָא דּוּמְיָא הַךְ דִּצְרִיכָה לְנֵר לְהַךְ דִּצְרִיכָה לְשֶׁמֶן, דְּהָתָם בְּוַדַּאי מַשְׁמַע כְּשֶׁהַחֲכָמָה אוֹמֶרֶת שֶׁנִּצְרָךְ לָהּ שֶׁמֶן, וְדוֹחַק. אַךְ מִדִּבְרֵי הָרַ"ן שִׁלְהֵי יוֹמָא (ד:) דִּבּוּר הַמַּתְחִיל וְאֵין עוֹשִׂין, וּדְבָרִים הָאֵלֶּה הוּבְאוּ גַּם כֵּן בְּתוֹרַת הָאָדָם לְהָרַמְבַּ"ן (שער המיחוש ענין הסכנה), מַשְׁמַע דְּהֵם מְפָרְשִׁים כִּפְשָׁטֵיהּ דְּהַיְנוּ שֶׁהַמְיַלֶּדֶת אוֹמֶרֶת שֶׁצְּרִיכָה לְנֵר, וְיֵשׁ לִדְחוֹת דְּקוּשְׁיָתָם שָׁם מִסֵּיפָא דְּאִם הָיְתָה צְרִיכָה לְשֶׁמֶן. וְהִנֵּה מֵהָרַמְבַּ"ם בְּפֶרֶק ב' מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת הֲלָכָה י"א מַשְׁמַע שֶׁהוּא מְבָאֵר הַבְּרַיְתָא בְּאֹפֶן אַחֵר שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל מְתֹרָץ, דְּהַיְנוּ בִּסְתָם חוֹלֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סַכָּנָה אוֹ בְּיוֹלֶדֶת מִשְּׁעַת פְּתִיחַת הַקֶּבֶר בְּוַדַּאי מַדְלִיקִין לָהּ אֶת הַנֵּר וְלֹא צְרִיכִינַן לְשׁוּם פְּרָט, רַק הַבְּרַיְתָא מַיְירֵי קֹדֶם פְּתִיחַת הַקֶּבֶר וְאַף שֶׁצּוֹעֶקֶת בַּחֲבָלֶיהָ, וּלְהָכִי תָּלִינַן בְּאִם הָיְתָה צְרִיכָה לְנֵר דְּהַיְנוּ שֶׁאוֹמֶרֶת שֶׁצְּרִיכָה, וּלְהָכִי בִּתְחִלַּת הַפֶּרֶק בַּהֲלָכָה ב' קָסְתַם וְתָנֵי וּמַדְלִיקִין אֶת הַנֵּר, מִשּׁוּם דִּבְוַדַּאי מִסְתָמָא צָרִיךְ לְנֵר בְּעֵת שֶׁאֵינֶנּוּ יָשֵׁן, וְאִלּוּ הָכָא כָּתַב כְּשֶׁהִיא צְרִיכָה לְנֵר בְּשָׁעָה שֶׁהִיא צוֹעֶקֶת בַּחֲבָלֶיהָ, וּבַהֲלָכָה י"ג מַתְחִיל שָׁם לְבָאֵר הַדִּין בְּחַיָּה מִשֶּׁיַּתְחִיל הַדָּם לִהְיוֹת שׁוֹתֵת:

* נֵר. וְהָכָא אֵין צָרִיךְ מֻמְחֶה כְּמוֹ שֶׁצָּרִיךְ בְּחוֹלֶה בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים, דְּהָכָא יוֹתֵר יְכוֹלָה הַיּוֹלֶדֶת לְהִסְתַּכֵּן עַל יְדֵי פַּחַד שֶׁתִּתְפַּחֵד שֶׁמָּא אֵין עוֹשִׂין יָפֶה מַה שֶּׁהִיא צְרִיכָה, מִמַּה שֶּׁיִּסְתַּכֵּן הַחוֹלֶה בְּרָעָב [תּוֹסָפוֹת (שם ד"ה קמ"ל)]:

ב * כּוּתִית. וְהוּא הַדִּין יִשְׁמְעֵאלִית. וְגֵר תּוֹשָׁב מְיַלְּדִין אוֹתוֹ מִפְּנֵי שֶׁאָנוּ מְצֻוִּין לְהַחֲיוֹתוֹ, וְדַוְקָא בִּדְבָרִים שֶׁאֵינָם חִלּוּל, וְאֶפְשָׁר דַּאֲפִלּוּ בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן דָּחִינַן דִּבְכְגוֹן זֶה דִּמְצֻוִּין אָנוּ לְהַחֲיוֹתוֹ לֹא גָּזְרוּ [עַיֵּן פְּרִי מְגָדִים (א"א סק"ד)]. וּלְעִנְיַן קָרָאִים עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ד) וּבְבֵאֵר הֵיטֵב (סק"ד), וּמַשְׁמַע מֵהַפְּרִי מְגָדִים דְּבְדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חִלּוּל שַׁבָּת לִכְלֵי עָלְמָא אֵין מְחַלְּלִין וַאֲפִלּוּ בְּשָׂכָר, וַאֲפִלּוּ אִם הַחִלּוּל הוּא גַּם כֵּן אִסּוּר דְּרַבָּנָן מִצַּד שָׁם לְהַחְמִיר, וְיֵשׁ לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה הַרְבֵּה, עַיֵּן בְּסֵפֶר בֵּית מֵאִיר וּבְחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר, וְאֵין כָּאן מָקוֹם לָזֶה:

ג * כֵּיוָן שֶׁנִּרְאָה אַחַת מֵאֵלֶּה. וְהָרַמְבַּ"ם כָּתַב בְּחִבּוּרוֹ (פ"ב הי"ג) הַשִּׁעוּר מִשָּׁעָה שֶׁהַדָּם שׁוֹתֵת, וְכָתְבוּ כֻּלָּם דְּטַעְמֵיהּ דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּדָם שׁוֹתֵת הוּא קֹדֶם יְשִׁיבַת הַמַּשְׁבֵּר כְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל (קכט. ד"ה מתני') וְרִי"ף (נא:), וּפָסַק לְקֻלָּא בְּסַכָּנַת נְפָשׁוֹת. וְעִקַּר יְסוֹדָם דְּהַדָּם שׁוֹתֵת הוּא קֹדֶם, דְּאִם לֹא כֵן הֲוָה לֵיהּ לְמֵימַר עַד שֶׁיַּתְחִיל הַדָּם לִהְיוֹת שׁוֹתֵת, אֲבָל הַמְעַיֵּן בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָה לְהָרַמְבַּ"ם (פי"ח מ"ג), יִרְאֶה לְהֶדְיָא שֶׁסּוֹבֵר דְּדָם שׁוֹתֵת הוּא אַחַר יְשִׁיבַת הַמַּשְׁבֵּר, וּבְלִי סָפֵק כֵּן הוּא דַּעְתּוֹ גַּם בְּחִבּוּרוֹ וּפָסַק כְּרַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ מִשּׁוּם דְּבָתְרָא הוּא, וּמֵאַבַּיֵּי וְרָבָא

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

וְלֹא תִּצְטָרֵךְ לְחַלֵּל שַׁבָּת [סֵפֶר חֲסִידִים סִימָן תתנ"ה]: (ב) מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. וַאֲפִלּוּ (א) מִחוּץ לַתְּחוּם: (ג) נֵר. אִם הוּא לַיְלָה. (ב) וְאַף עַל פִּי שֶׁחַבְרוֹתֶיהָ יוֹדְעוֹת לַעֲשׂוֹת לָהּ כָּל הַדְּבָרִים הַנִּצְרָכִים לָהּ, אַף עַל פִּי כֵן קִים לְהוּ לַחֲכָמִים דְּלֹא מִיַּתְבָא דַּעְתָּא דְּיוֹלֶדֶת כְּשֶׁשְּׁרוּיָה בַּחֹשֶׁךְ, וְכָתְבוּ בְּתוֹסָפוֹת יְשָׁנִים שִׁלְהֵי יוֹמָא (פג. ד"ה חולה), דְּמִשּׁוּם הָכִי אֲפִלּוּ אֵינָהּ אוֹמֶרֶת כְּלוּם וְגַם הַחֲכָמָה אֵינָהּ אוֹמֶרֶת כְּלוּם נַמִי מַדְלִיקִין, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה ומדליקין): (ד) סוּמָא. אַף עַל פִּי שֶׁבָּזֶה לֹא שַׁיָּךְ טַעְמָא הַנַּ"ל דִּבְלָאו הָכִי שְׁרוּיָה בַּחֹשֶׁךְ, אַף עַל פִּי כֵן מִיַּתְבָא דַּעְתָּהּ בְּנֵר דָּלוּק, (ג) דְּקָאָמְרָה אִי צְרִיכְנָא מִידֵי חָזְיָא חַבְרוֹתֶיהָ וְעָבְדֵי לִי. וְאַף עַל פִּי דְּהַדְלָקַת הַנֵּר עִקָּרָהּ אֵינָהּ לִרְפוּאָה, אַף עַל פִּי כֵן מְחַלְּלִין, (ד) דְּקִים לְהוּ לְרַבָּנָן דְּיַתּוּבֵי דַּעְתָּא דְּיוֹלֶדֶת הוּא מִלְּתָא דְּמִסְתַּכְּנָא בָּהּ בְּלָאו הָכִי: (ה) מְשַׁנִּין. וַאֲפִלּוּ לְמַאן דְּאָמַר בְּסִימָן שכ"ח סָעִיף (י"ד) [י"ב] (הו"ד בב"י ד"ה וכתב) דְּגַבֵּי פִּקּוּחַ נֶפֶשׁ לֹא בָּעְיָא שִׁנּוּי, הָכָא שָׁאנֵי מִפְּנֵי שֶׁכְּאֵב הַיּוֹלֶדֶת דָּבָר טִבְעִי הוּא וְאֵין אַחַת מֵאֶלֶף מֵתָה מֵחֲמַת לֵדָה, לְפִיכָךְ הֶחְמִירוּ בָּהּ לְשַׁנּוֹת [מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ג) בְּשֵׁם הַמַּגִּיד מִשְׁנֶה (פ"ב הי"א), וְכֵן כָּתַב הַמְּאִירִי (קכח: ד"ה יולדת)]. וְכָל זֶה בִּדְלֵיכָּא עִכּוּב לַחוֹלֶה, אֲבָל אִם אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בִּזְרִיזוּת בְּשִׁנּוּי כְּמוֹ בְּלֹא שִׁנּוּי, מִצְוָה לַעֲשׂוֹת בְּלֹא שִׁנּוּי לְמַהֵר הַדָּבָר בְּכָל כֹּחוֹ, [חִדּוּשֵׁי הָרַ"ן (שיטה להר"ן קכח: ד"ה מביאה) בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יְהוֹנָתָן וְהָרַב הַמַּגִּיד (שם), וְכֵן מְבֹאָר בְּשכ"ח כַּמָּה פְּעָמִים]: (ו) לְהָבִיא לָהּ כְּלִי. עִם שֶׁמֶן וּכְהַאי גַּוְנָא: (ז) תָּלוּי בִּשְׂעָרָהּ. שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ הַמּוֹצִיאִין, דְּאֵינוֹ כִּי אִם שְׁבוּת בְּעָלְמָא. (ה) וְזֶה עָדִיף מֵאִם תָּסוּךְ הַשֶּׁמֶן בִּשְׂעָרָהּ וְתָבִיא אֶצְלָהּ וְתִסְחֹט אֶת הַשֵּׂעָר, דְּהָתָם אִיכָּא עוֹד אִסּוּרָא דִּסְחִיטָה, דְּאַף עַל פִּי דְּאֵין סְחִיטָה בְּשֵׂעָר לְחִיּוּב מִכָּל מָקוֹם בְּוַדַּאי אָסוּר מִשּׁוּם שְׁבוּת. וּמִיהוּ אִם מְסַפֶּקֶת לָהּ מִמָּה שֶׁתָּבִיא הַשֶּׁמֶן בְּיָדָהּ, זֶה יוֹתֵר עָדִיף מִכָּל הָנֵי דִּלְעֵיל [כֵּן מוּכָח בַּגְּמָרָא (קכח:)]: ב (ח) כּוּתִית אֵין מְיַלְּדִין. וַאֲפִלּוּ בְּשָׂכָר דְּבְחֹל מְיַלְּדִין מִשּׁוּם אֵיבָה כַּמְבֹאָר בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קנ"ד (ס"ב), הָכָא אָסוּר, מִשּׁוּם דִּיכוֹלָה לְהִשְׁתַּמֵּט וְלוֹמַר דְּאֵין מְחַלְּלִין שַׁבָּת כִּי אִם לְהַהוּא דִּמְנַטַּר שַׁבְּתָא. וְכָתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ה) וּבְמָקוֹם דְּאִיכָּא לְמֵיחַשׁ לְאֵיבָה גַּם בִּכְהַאי גַּוְנָא שָׁרֵי אִם אֵין בָּהּ חִלּוּל. וְדַע דְּהָרוֹפְאִים בִּזְמַנֵּנוּ אֲפִלּוּ הַיּוֹתֵר כְּשֵׁרִים אֵינָם נִזְהָרִים בָּזֶה כְּלָל, דְּמַעֲשִׂים בְּכָל שַׁבָּת שֶׁנּוֹסְעִים כַּמָּה פַּרְסָאוֹת לְרַפְּאוֹת עכו"ם, וְכוֹתְבִין וְשׁוֹחֲקִין סַמְמָנִים בְּעַצְמָן, וְאֵין לָהֶם עַל מַה שֶּׁיִּסְמֹכוּ דַּאֲפִלּוּ אִם נֵימָא דְּמֻתָּר לְחַלֵּל שַׁבָּת בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן מִשּׁוּם אֵיבָה בֵּין הָעוֹבְדֵי גִּלּוּלִים [אַף דְּגַם זֶה אֵינוֹ בָּרוּר, עַיֵּן בִּפְרִי מְגָדִים (א"א סק"ה)], אִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא בְּוַדַּאי אָסוּר לִכְלֵי עָלְמָא, וּמְחַלְּלֵי שַׁבָּת גְּמוּרִים הֵם בְּמֵזִיד, הַשֵּׁם יִשְׁמְרֵנוּ: ג (ט) אֶחָד מֵאֵלּוּ. וְדַוְקָא (ו) לְעִנְיַן הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָן בְּלִי אִחוּר וְעִכּוּב לְהָכִי צָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד שֶׁנִּרְאָה אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה סִימָנִים הָאֵלֶּה, אֲבָל לְעִנְיַן קְרִיאַת חֲכָמָה מִמָּקוֹם רָחוֹק וְכַדּוֹמֶה שֶׁאִם נַמְתִּין עַד שִׁעוּרִים הָאֵלֶּה תִּתְאַחֵר הַחֲכָמָה לָבוֹא, עַל כֵּן מִשָּׁעָה שֶׁמַּרְגֶּשֶׁת קְצָת אֲפִלּוּ בְּסָפֵק מֻתָּר בִּקְרִיאָתָהּ, (ז) וַאֲפִלּוּ הִיא רְחוֹקָה שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

א (א) רַשִׁ"י. וְעַיֵּן בְּמָה שֶׁכָּתַבְנוּ לְקַמֵּיהּ (משנ"ב סק"ט) בְּשֵׁם הַפְּרִי מְגָדִים (מש"ז סק"ב) דַּאֲפִלּוּ חוּץ לְשָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת: (ב) לְבוּשׁ וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים, וְתֵרְצוּ בָּזֶה קֻשְׁיָא אַחֲרוֹנָה שֶׁל הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסָעִיף קָטָן ב': (ג) גְּמָרָא (קכח:): (ד) הָרַמְבַּ"ן (תורת האדם, שער המיחוש ענין הסכנה) מְאִירִי (קכח: ד"ה יולדת) וּשְׁאָרֵי רִאשׁוֹנִים. וּמַה שֶּׁהִקְשָׁה בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) דְּיֵאָמְרוּ בִּפְנֶיהָ שֶׁהִדְלִיקָה הַנֵּר וְתִתְיַשֵּׁב דַּעְתָּהּ, כְּבָר תֵּרְצָהּ בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק"ב) דִּכְשֶׁעוֹשָׂה לָהּ מַה שֶּׁצְּרִיכָה תַּרְגִּישׁ בְּמִשְׁמוּשִׁין: (ה) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ג) בְּשֵׁם הַבֵּית יוֹסֵף (ד"ה ומ"ש ומכל) וְכֵן כָּתַב בְּחִדּוּשֵׁי הָרַ"ן (שיטה להר"ן קכח: ד"ה גמרא) וְעַיֵּן בַּמְּאִירִי (שם): ג (ו) ט"ז (סק"ב) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ז) פְּרִי מְגָדִים (מש"ז סק"ב), וְעַיֵּן שָׁם שֶׁכָּתַב

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah